DOI: 10.7816/idil-01-05-20

GRAFİK TASARIM EĞİTİMİ VEREN FAKÜLTELERİN AMBALAJ TASARIMINA YÖNELİK OKUTULAN DERSLERİN İÇERİKLERİNİN İNCELENMESİ

Öğr. Gör. Ali Atıf POLAT[1]

ÖZET

Araştırmanın genel amacı; üniversitelerde grafik tasarım eğitimi veren fakültelerin ambalaj tasarımı dersi içeriklerinin, sektörün ihtiyaçlarına uygunluğu açısından incelenmesidir.

Araştırmada nicel ve nitel araştırma yöntemlerinden faydalanılmıştır. Ankara'da ki beş üniversitede bulunan güzel sanatlar fakülteleri ile güzel sanatlar ve mimarlık fakültelerinin lisans programlarında yer alan ambalaj tasarımı derslerinin içerikleri incelenmiştir. Bununla birlikte ambalaj tasarımı dersi ile ilgili yirmi öğretim elemanına ve ambalaj sektöründeki yirmi işverene uzman görüş ve önerilerini tespit etmeye yönelik anket uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı yardımı ile analiz edilip, tablo şeklinde frekans ve yüzde olarak ortaya konulmuştur.

Araştırmada; Üniversite sanayici işbirliğinin, sektöre eleman yetiştiren kurumların çıktılarının başarı düzeylerinin artırılması adına önem arz ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda, eğitim kurumları, öğretim elemanları ve sektör işverenleri için önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tasarım, grafik tasarım, ambalaj grafiği, ambalaj tasarımı, ambalaj tasarımı dersi.

[1] Öğr. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü.

COURSE CONTENT EVALUATION OF PACKAGE DESIGN COURSES IN FACULTIES GIVING GRAPHICS DESIGN TRAINING

ABSTRACT

The overall objective of the study is the content evaluation of package design courses given in faculties with graphical design education on account of their compliance to the needs of the graphics sector.

Quantitative and qualitative study methods have been implemented for the study of course content of degree level package design courses in Faculties of Fine Arts, Faculties of Art and Faculties of Architecture of five universities in Ankara. In addition to this, a survey has been conducted with twenty educational staff related to package design and twenty employers in the package sector in order to determine expert opinions. The obtained data has been analyzed through SPSS software and presented as frequency and percentage tables.

To increase the level of achievement on behalf of the important outcomes of training institutions in the sector visibility, university industrial cooperation has been concluded in the research. At the conclusion of the study, suggestions have been included for educational institutions and staff and for employers in the sector as well.

Keywords: Design, graphic design, package graphics, package design, package design course.

GİRİŞ

Bütünleşik pazarlama iletişimin en önemli unsuru olan ambalajlamanın, marka ve işletme imajına etkisi önemli bir yer tutmaktadır. Genel anlamda ambalaj tasarımının endüstriyel hazırlığıyla birlikte, tüketiciye aktarılması ve yasal olarak uyulması gereken bir çok ayrıntının uygulayıcıları tarafından bilinmiyor olması, yasalar önünde tasarımcılarını sorumluluktan kurtarmamaktadır. Bu bağlamda grafik tasarım ürünlerinden ambalaj tasarımında estetik değerlere, tasarım eleman ve ilkelerine bilgi ve uygulama yönünden ne kadar hakim olmak gerekiyor ise, bir o kadar veya daha fazlası etiketleme ve ambalajlamadaki yasal düzenlemeler ile pazarlama iletişimi ile ilgili bilgilere de hakim olma zorunluluğu kaçınılmaz bir gerçektir.

Grafik tasarım ve ambalaj tasarımı ile ilgili sektörel alt yapı insan kaynakları açısından incelendiğinde, grafik tasarım eğitimi almış ve teknolojiye hakim tasarımcılara ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bu açığı da kapatacak en önemli eğitim kurumlarının üniversitelerin tasarım bölümleri olduğu söylenebilir.

Ambalaj tasarımı ile ilgili dersler; üniversitelerdeki, Güzel Sanatlar Fakülteleri, Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakülteleri ile İletişim Fakülteleri'nin Grafik, Grafik Tasarım ve Görsel İletişim Tasarımı bölümlerinde ana branş veya seçmeli ders olarak okutulmaktadır.

Ambalaj ile ilgili derslerin içerik ve uygulanışının incelmesi durumunda, karşılaşılan temel ihtiyaç öğrencilerin sanat eğitimi alt yapısını almış olması gerektiği söylenebilir. Görsel sanatlar eğitimi yanı sıra iletişim ve pazarlama konularının da ambalaj eğitimi için olmazsa olmaz olduğu bir gerçektir. İletişim ve pazarlama ile ilgili bölümün diğer dersleri veya ders konuları olarak, ambalaj tasarımı dersi verildiği yarıyıl veya öncesinde alınmalıdır. Diğer dersler ile ambalaj tasarımı dersi için gerekli bilgi ve donanım sağlanmaz ise ders kredisinin yıl ve dönemlere dağılımının ona göre planlanması gerekmektedir.

Bu bağlamda dersin eğitim öğretim süreci içersinde yeniden yapılanması, öğrenme ve öğretme etkinlikleri açısından değerlendirilmesi, sanat eğitimi sürecinin derse katkısı, öğretim elemanının güncel bilgi ve donanıma sahipliliğinin gerekliliği ile sektörle işbirliği sürecinin planlanmasının ele alınması, başarılı bir eğitim ve öğretim için gerektiği göz ardı edilemez.

Eğitim, bireyin toplum hayatına hazırlanması amacıyla onun gerekli bilgi, beceri ve tutum kazanmasına ve kişiliğini geliştirmesine yardım etme sürecidir (Taymaz, 1992: 2). İletişim kanalların her alanda kullanıldığı ve teknolojik

gelişmelerin sektörleri olumlu ya da olumsuz etkilediği günümüzde eğitimle ilgili en önemli konulardan biri "bilgi"dir. Bilgi; algılama, işleme, değerlendirme, muhakeme sonucu zihinde üretilen, insanın dış dünyaya ilişkin algısını değiştiren veya bir bilinmeyeni açıklayan anlam parçası veya kümesi olarak tanımlanabilir (Özden, 2009: 2).

Artut (2007: 89)'a göre; eğitim, insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir. Bu sürece etken toplumsal yapı, kültürlenme süreci ve sürecin kattıkları ile birlikte insanın kişiliği farklılaşmaktadır. Bu süreçte okulların eğitime katkısı büyüktür.

Eğitimcilerin temel amacı; süreç içerisinde en geçerli öğrenmeleri sağlamak ve mümkün olduğunca istem dışı hatalı öğrenmeleri bertaraf etmektir. Bu bağlamda geçerli öğrenmeyi sağlamak, geçerli eğitimcilerle mümkündür. "Öğretme, öğrenmeyi sağlama faaliyeti olduğuna göre; eğitim, geçerli öğrenmeleri sağlayan öğretim yoluyla gerçekleşmektedir" (Senemoğlu, 2004: 86).

Çağımızdaki teknolojik ve toplumsal gelişmeler, bireylerin sahip olması gereken nitelikler konusundaki beklentilere de yön vermektedir. Bu beklentiler ise fertlerin eğitimiyle ilgili kurum ve kuruluşların eğitim programlarını, eğitimin temel amacına ulaşmadaki verimlik adına yeniden yapılandırmalarını gerekli kıldığı ifade edilebilir.

Özden (2009:12)'e göre; sistemin değişen ihtiyaç ve beklentiler karşısında yapısal değişiklikler yaparak işlevselliğini sürdürme, ayakta kalma çabasıdır. Yeniden yapılanma çalışmaları, mevcut sistemin değiştirilip yeni bir sitemin getirilmesi anlamına gelmemekle birlikte, beklentiler doğrultusunda zamanın ve şartların durumuna göre köklü değişikliklerin yapılması söz konusu da olabilir.

Yeniden yapılanma eğitimin her yönüyle ele alınmasını gerekli kılar. Programlar bazında yapılan çalışmalar da ise ihtiyaç analizi sonrası, eğitim süreç ve sonuç ilişkisi içerisinde ele alınması gerekliliktir. Eğitimin çıktısı olan öğrencilerin niteliğinin geliştirilmesi için stratejik planlama gereklidir. Bu bağlamda çevresel etkenleri odak unsur olarak ele alıp geleceğe odaklanmayı öngören Stratejik Planlama yaklaşımını da değişimi yönetirken kullanılacak bir model olarak görebiliriz (Erdoğan, 2002: 39). Temel anlamda araştırma konumuzla ilişikli olarak sanat eğitiminin amaçları da göz ardı edilmeden yeniden yapılandırmayı ele almak gerekir.

Günümüzde çağdaş sanat eğitiminin ana amacı öğrenciyi, kapasitesi doğrultusunda entelektüel, duygusal ve sosyal gelişme açısından destekleyerek onun

kişisel istemlerine yanıt verebilme çabasını hedefler (Artut, 2007: 116). Türkiye'de özellikle 1980'li yıllardan itibaren eğitimde "yeniden yapılanma" ihtiyacı sıklıkla gündeme getirilmiştir. Özel sektör ve bazı kamu kurumları teknolojik ve toplumsal gelişmeler doğrultusunda yeniden yapılanarak, değişen ihtiyaç ve beklentilere daha etkili bir biçimde karşılık verebilmeye çalışmaktadırlar. "Bugünkü koşullar Türkiye'de eğitim sisteminin de kendisini yenilemesini, yeni ihtiyaçları karşılamasını zorunlu kılmaktadır" (Özden, 2009: 11).

"En geniş anlamda eğitim programı, bir eğitim kurumunda çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağlanan milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar" (Küçükahmet, 2004: 9). Açıkça ifade edilecek olunursa, eğitim programı; öğretim ve öğrenme süreçlerini kapsayan öğretim programı ve öğretim programı dışındaki programların bütününüdür.

"Eğitimde planlama, genel anlamda, öğretim etkinliklerinin en rasyonel ve düzenli şekilde nasıl yürütüleceğinin önceden ortaya konmasıdır" (Demirel, 2003:11). Eğitimde önceden belirlenen hedeflere ulaşmak temel amaç olduğuna göre, eğitim sürecinde plansız ve programsız çalışmalar başarıdan uzaklaştıran en büyük etkendir.

"Eğitim uygulamalı bir bilim alanıdır. Bu nedenle eğitim problemlerine masa başında ve kağıt üzerinde değil, problemin kaynağında, okulda veya eğitim sisteminin bütününde çözüm aramak gerekir" (Demirel, 2003: 28).

Eğitimde program geliştirme, bilimsel araştırmaları sonucunda objektif değerlendirmeler ile elde edilen verilerin, programın amaç, içerik, öğretim süreçleri ve değerlendirme boyutlarındaki çalışmaların koordinasyonunu gerekli kılar. Program geliştirmenin sadece müfredat ve ders içeriklerinin ders saatine göre dağılımını güncellemek anlamına gelmediği söylenebilir.

Bir eğitim kurumunun başarısı, eğitimin olmazsa olmazı öğrencilerinin program amaçları doğrultusunda yetiştirilebilmeleriyle doğru orantılıdır. Öğrencinin eğitim kurumunda mezun olması, o eğitim kurumunun başarısını ölçümlemede yeterli olmaz. Başarı, mezun olan fertlerin, almış oldukları programların ön gördüğü istihdam alanlarına yerleşme oranlarıyla değerlendirilmesi gerektiği söylenebilir.

Sarmış olduğu ürünün içeriğini ve çevresini koruyan, taşınma ve depolanmasını, satışını, kullanılmasını kolaylaştıran, ileride kısmen veya tamamen atılabilecek veya geri dönüşlü bir malzemeyle kaplanması, sarılması, örtülmesi ya da birleştirilmesi için yapılan üründür (Tek, 1999: 372).

Bir diğer tanıma göre ambalaj, tüketicinin başka ürünlerle karşılaştırma olanağı bulduğu; üzerinde üretim tarihi, son kullanma tarihi, tüketim ya da kullanım şekli, zararlı ya da yan etkileri v.b. konularda bilinçlendiği ve ürünü en iyi şekilde koruyan, insan sağlığına ve doğaya zararlı olmayan maddelerden üretilen; boyut, ağırlık, kalite açısından standart olan üründür (Balcıoğlu, 1994:10).

"Her ambalaj, süpermarket rafında benzer markalarla rekabet halindedir (Becer, 2008:205). Süpermarketlerin ve diğer self-servis mağazaların gelişmesi ve sayıca artması ambalaja geleneksel görevinden çok daha fazla, pazarlama görevini yüklemiştir. Günümüzde ambalaj bir iletişim aracı olarak ürünün önemli bir boyutunu oluşturmaktadır (Odabaşı ve Oyman, 2002: 243).

Ambalaj tekniklerindeki gelişme ve ambalaja katılan estetik ögeler, ambalajı, tüketicinin fazladan para ödemeyi kabul edebileceği ikinci bir ürün haline getirmiştir. Özellikle kozmetik sektöründe görülen bu durum sonucunda üreticiler, üründen çok içerisinde ürünün sunulacağı ambalaja ağırlık vermektedirler.

Genel olarak eğitim bir toplumun yeniliklere ve çağdaş uygarlığa ayak uydurmasının en önemli araçlarından biridir (Özsoy, 2007: 25).

Ambalaj, grafik sanat ürünleri içinde üç boyutlu tasarım gerektiren ve görsel estetiğin yanında, teknik detayları daha fazla özellik içeren çalışma türlerindendir (Tepecik, 2002: 86).

Kınık'a (2005) göre, "bir grafik tasarımcı ortaya çıkardığı ürününü hem fiyat, hem baskı kalitesi açısından denetleyebilmelidir. Bunu yapabilmesi için matbaa teknolojisini bilmesi gerekir" (s.85).

Tasarım alanı ilgili eğitimlerde toplumun sosyal ve ekonomik yapısı, pazarlama iletişim kanaları ve üretim teknolojileri konularının programlar içerisinde ele alınması gerekmektedir. Ambalaj tasarımı eğitim programının, diğer grafik tasarım ürünleri ile ilgili eğitim programlarından farklı olarak; pazarlama iletişim kanalları, tüketici davranışları, piyasa ekonomik yapısı ve üretim teknolojileri alanlarındaki yetkinlik üzerine eğitim alanlarının sektöre uyum sağlaması ve başarılı olması mümkün olmaktadır.

Ambalaj ile ilgi eğitimler üniversitelerin güzel sanatlar fakülteleri, güzel sanatlar tasarım ve mimarlık fakülteleri ve teknik eğitim fakülteleri ile meslek yüksel okullarının ilgili bölümlerinde verilmektedir. Teknik eğitim fakülteleri ile meslek yüksek okullarında verilen program yapıları teknik alt yapıda, uygulama ve operatörlük alanlarında çalışmak üzere sektöre eleman yetiştirilmektedir. Sanat

eğitimi veren fakültelerin grafik tasarım programlarında ise genel anlamda tasarım ve uygulama alanlarında sektörde tasarımcı, sanat yönetmeni ve/veya yaratıcı yönetmen olarak hizmet etmekle birlikte, uzmanlık alanları ile ilgili birimlerde yöneticilik hizmeti de vermektedir.

Ambalaj sektörünün tasarım alanında çalışmak üzere, grafik tasarımcıdan, yardımcı grafikere, operatörden trafikere ambalaj ile ilgili tasarım, üretim ve kalite kontrol konularına hakim personele her zaman ihtiyaç duymaktadır. Üretim sektöründe de yapılan en büyük yatırım, insana yapılan yatırımdır. Özellikle tasarlama eylemi için teknik bilgi yanı sıra yetenek ile ilişki çok yönlü düşünme ve mesajları planlı bir eylem olarak görselleştirme yetisini kişilere kazandırmak basite alınacak bir konu değildir.

Tasarım eğitimi veren kişilerde olduğu gibi, ambalaj tasarımı dersini yürüten eğitimcilerin de sektörde tasarımcı olarak hizmet vermeleri, ambalaj tasarımı dersinin hazırlanan içerik doğrultusunda öğrenciye aktarılacak bilgilerin güncelliğini sağlamaktadır. Aynı zamanda ambalaj tasarımı dersi alan öğrencilerin, profesyonel piyasada tasarımcı olarak hizmet veren öğretim elemanından ders almaları, derse katılım ve motivasyonunu olumlu etkilemektedir.

Üretim sektörleri gelişmiş ülkelerde ambalaj tasarımı eğitimi ile ilgili dersler, tasarımın ve tasarımcının faydasına göre, sanayi ile işbirliği programları çerçevesinde ele alınmaktadır. Bununla birlikte sadece ders olarak değil, mühendislik fakültesi ve ambalaj okulları açılacak kadar talebin olduğu bilinmektedir.

AMAÇ

Bu araştırmanın genel amacı; üniversitelerde grafik tasarım eğitimi veren fakültelerin ambalaj tasarımı dersi içeriklerinin, sektörün ihtiyaçlarına uygunluğu açısından incelenmesidir. Belirlenen bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır.

Ankara İli içerisinde eğitim veren kaç üniversite vardır?

Sanat eğitimi veren üniversitelerin ilgili fakültelerinden hangilerinin eğitim programlarında ambalaj tasarımı dersleri yer almaktadır.

Eğitim programlarında ambalaj tasarımı dersi, hangi yarıyıllarda ve haftalık kaç ders saati ile yer almaktadır.

Ambalaj tasarımı dersini yürüten ve alan ile ilgili öğretim elemanlarının görüş ve önerileri nelerdir?

Ambalaj sektörünün, ambalaj tasarımcısından ve sektöre yönelik öğrenci yetiştiren üniversitelerin ilgili fakültelerinden beklentileri nelerdir?

Ambalajın bir pazarlama aracı olarak önem kazanması, modern pazarlama anlayışının, alıcılar pazarının, self servis yönteminin ve süpermarketlerin gelişimi, çalışan kadınların sayısındaki artışlar, tüketici gelir ve refahında, ambalajlama endüstri ve teknolojisindeki gelişmeler, üretim çeşitlemesi ve ekonomik kalkınma gibi faktörlerden kaynaklanmıştır.

Aynı zamanda bir iletişim aracı olarak ambalajın tasarlanması ile ilgili eğitimin verildiği yüksek öğretim kurumlarındaki ilgili program ders içerik ve altyapılarının bilinçli hazırlanması, sektöre kazandırılacak insan kaynaklarının yeterliliği açısından önem arz etmektedir.

Bu bakış açısı ile yapılmış olan araştırma, ilgili ders program ve içeriklerinin grafik tasarım ve ambalaj tasarımı ile ilgili sektörel uygunluğunun tespitine katkı sağlayacaktır.

YÖNTEM

Araştırmada nicel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Ankara'da ki beş üniversitede bulunan güzel sanatlar fakülteleri ile güzel sanatlar ve mimarlık fakültelerinin lisans programlarında yer alan ambalaj tasarımı dersi konuları ve işlenişi incelenmiştir. Öğretim elemanları ve sektörle ilgili işveren görüş ve önerilerine başvurulmuş, anket ve doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Bu bağlamda ambalaj tasarımı dersi ile ilgili 20 öğretim elemanı ve ambalaj sektöründeki 20 işverenle yapılan, uzman görüş ve önerileri tespit etmeye yönelik anket uygulaması ile elde edilen veriler tablo şeklinde verilerek frekans ve yüzde olarak ortaya konulmuştur.

Araştırmanın evrenini; Üniversitelerin Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakülteleri; Grafik, Grafik Tasarım ve Görsel İletişim Tasarımı Bölümlerinin ders içerikleri oluşturacaktır. Araştırmanı örneklemini ise; Ankara İl sınırları içerisinde eğitim ve öğretim faaliyetlerini sürdüren üniversitelerden, ambalaj tasarımı eğitimi veren fakültelerinin ilgili bölümleri oluşturmuştur.

Araştırmada, Atılım Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Grafik Tasarım Bölümü, Başkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve

Mimarlık Fakültesi Görsel Sanatlar ve Tasarım Bölümü Grafik Tasarım Programı, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Görsel İletişim Tasarımı Bölümü, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü ve TOBB ETÜ Güzel Sanatlar Fakültesi Görsel İletişim Tasarımı Bölümü lisans programlarında ders olarak yer alan ambalaj tasarımı derslerinin içerikleri incelenmiştir.

Araştırma sürecinde çeşitli kütüphanelerde ve internet ortamındaki yazılı ve görsel dokümanlara ulaşılmış, ilgili literatür taraması yapılmıştır. YÖK Dokümantasyon Merkezi'ndeki kayıtlarda yer alan ilgili çalışmalar incelenerek, araştırmada nicel ve nitel veri toplama teknikleri kullanılmıştır.

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak; ambalaj tasarımına yönelik okutulan derslerin içerikleri ilgili fakülte yönetimlerinden ders içerikleri talep edilerek alınmıştır. Ambalaj tasarımına yönelik okutulan derleri yürüten ve yürütmüş olan öğretim elemanlarının görüşlerini ölçmek ve önerilerini belirlemek amacıyla "Öğretim Elemanı Uzman Görüşü" anket formu kullanılmıştır. Ambalaj sanayisinde hizmet veren kuruluşların yöneticileri ve/veya ilgili birim amirlerinin görüşlerini ölçmek ve önerilerini belirlemek amacıyla da "İşveren Uzman Görüşü" anket formu kullanılmıştır. Bilim uzmanları yardımıyla hazırlanan anketler, alan uzmanlar gözetiminde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada, öğretim elemanı ve sektör çalışanları uzman görüşlerine başvurmak için kullanılan derecelendirme ölçekli verilerin istatistiksel analizi için yüzde ve frekans kullanılmıştır. Anket soruları, beşli skala üzerinden cevaplandırılmış olup, öğretim elemanı ile sektör çalışanı uzman görüş ve önerilerinden veri elde edilmiştir. Elde edilen veriler SPSS programında analiz edilip tablo şeklinde verilerek frekans ve yüzde olarak ortaya konulmuştur.

"Öğretim Elemanı Uzman Görüşü" ve "İşveren Uzman Görüşü" anket uygulaması ile elde edilen öneriler uzman görüşü olarak kullanılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın örnekleminde belirtilen; Ankara İl sınırları içerisinde eğitim ve öğretim faaliyetlerini sürdüren üniversiteler tespit edilmiştir

Tespit edilen bu üniversitelerden; Atılım Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi'nin Grafik Tasarım Bölümü'nde, Başkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi'nin Görsel Sanatlar ve Tasarım Bölümü'nde, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nin Görsel İletişim Tasarımı Bölümü'nde, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nin Grafik

Bölümü'nde ve TOBB ETÜ Güzel Sanatlar Fakültesi'nin Görsel İletişim Tasarımı Bölümü'nde ambalaj tasarımı ders olarak yer almaktadır.

Tespit edilen bu üniversitelerden; Bilkent Üniversitesinin ilgili fakültesi ve bölümünde ambalaj ile ilgili bağımsız bir derse yer verilmediği görülmüştür. Araştırmamız kapsamına giren Atılım Üniversitesi, Başkent Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ile TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi'nin ilgili fakültelerine bağlı Grafik Bölümü, Grafik Tasarım Bölümü veya Görsel İletişim Tasarımı Bölümü ders programlarında, çeşitli kredi ve ders saatleri ile Ambalaj Tasarımı" veya "Ambalaj Grafiği" dersine yer verildiği görülmüştür. Bu bağlamda ilgili birimlerden içerikleri alınarak incelenmiştir. Aynı zamanda "Öğretim Elemanı Uzman Görüşü" ve "İşveren Uzman Görüş" anket formları ile birlikte sorular sorulup görüş ve önerileri belirlenmiştir. Anketlerden elde edilen veriler SPSS programında analiz edilerek yüzde ve frekans tabloları oluşturulmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Üniversitelerin Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakülteleri; Grafik, Grafik Tasarım ve Görsel İletişim Tasarımı Bölümleri'nin "Ambalaj Tasarımı" ders içeriklerinin incelenmesine ilişkin bulgular ışığında aşağıdaki sonuçlara varılmıştır.

Ambalaj Tasarımı Ders İçerikleri İnceleme Sonuçları

Araştırmanın örnekleminde belirtilen Ankara İl sınırları içerisinde eğitim ve öğretim faaliyetlerini sürdüren üniversitelerden; Atılım Üniversitesi, Başkent Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ile TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi'nin ilgili fakültelerinin lisans ders programlarında ambalaj tasarımı ile ilgili dersler bulunmaktadır.

Atılım Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Grafik Tasarım Bölümü ders programında, Ambalaj Grafiği Tasarımı dersini beşinci yarıyılda, tek dönemlik ve 2 kredilik teorik ve uygulamalı zorunlu ders olarak yer almaktadır.

Başkent Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi Grafik Tasarım Bölümü'nün ders programında Ambalaj Tasarımı dersi I-II olarak yedinci yarıyılda 3 kredilik ve sekizinci yarıyılda da 2 kredilik teorik ve uygulamalı zorunlu ders olarak yer aldığı görülmektedir.

Bilkent Üniversitesi'nin Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi Grafik Tasarım Bölümü bulunmakla birlikte, ders programında ambalaj tasarımı ile ilgili bağımsız bir ders bulunmamaktadır.

Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Görsel İletişim Tasarımı Bölümü'nün ders programında Ambalaj Tasarımı dersi, beşinci yarıyılda, tek dönemlik ve 3 kredilik teorik zorunlu ders olarak yer almaktadır.

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü'nün ders programında Ambalaj Grafiği dersi, yedinci yarıyılda 4 kredilik teorik zorunlu ders olarak yer aldığı görülmektedir.

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Görsel İletişim Tasarımı Bölümü'nün ders programında Ambalaj Tasarımı dersi, altıncı yarıyılda 3 kredilik teorik ve uygulamalı zorunlu ders olarak yer aldığı görülmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen ders içerikleri; dersin işlendiği yarıyıl, ders kredisi ve işleniş biçimi (teorik-uygulamalı) ile ilgili çeşitlilik göstermektedir. Araştırma kapsamındaki beş eğitim kurumunun dördünün yıllık ders programının bir döneminde ambalaj tasarımı dersi görülmekte. Bununla birlikte bir eğitim kurumunun yıllık ders programının iki döneminde de ambalaj tasarımı dersi I ve II olarak yer almakta. Aynı zamanda beş eğitim kurumunun üçünün yıllık ders programında Ambalaj Tasarımı dersi teorik ve uygulamalı olarak işlendiği görülmekle birlikte, diğer iki eğitim kurumunda ilgili dersin sadece teorik olarak işlendiği anlaşılmaktadır.

Ders içeriklerinde konu başlıkları tasarım, üretim ve sektörel faktörler göz önüne alınarak, çok çeşitli alt başlıkların sıralandığı görülmektedir.

Öğretim Elemanı Uzman Görüşü Sonuçları

Araştırmanın örnekleminde belirtilen Ankara İl sınırları içerisinde eğitim ve öğretim faaliyetlerini sürdüren üniversitelerden; ilgili fakültelerin ambalaj tasarımı dersleri ile ilgili öğretim elemanlarının uzman görüşlerini ölçmeye yönelik uygulanan anket verilerinin sonuçları şunlardır;

"Son 3 yıl içerisinde Ambalaj Tasarımı dersini en az bir dönem ders sorumlusu olarak yürüttüm" ifadesine %70 ile "evet" seçeneğini işaretlemesi, görüşlerini bildiren öğretim elemanlarının çoğunluğunun araştırma konusu olan dersle ilgili bilgeye sahip olduğu anlamına gelmektedir. Ayrıca katılımcıların

tamamının grafik tasarım öğretim elemanı olmasına rağmen %30'u son 3 yıl içerisinde ambalaj tasarımı dersini yürütmemiştir. Bunla birlikte öğretim elemanlarının, grafik tasarımın uzmanlık alanı olan ambalaj ile ilgili eğitimin gerektirdiği zaman ve uygulama biçimleri ile ilgili bilgilerinin araştırmaya katkı sağladığı görülmektedir.

"Bir eğitim öğretim yılı içerisinde Fakültenizden Ambalaj Tasarımı dersini almış kaç öğrenci mezun ediyorsunuz?" sorusuna katılımcıların % 15'i 1-19, % 60'ı 20-39, % 20'si ise 40-59 seçeneğini işaretlemiştir. Anket uygulamasında aynı üniversiteden birden fazla öğretim elemanı ile uygulama yapıldığında göz önüne alınarak, ilgili fakültelerden ambalaj tasarımı dersini almış bir yıl içerisinde; en az 95 öğrenci mezun olduğu söylenebilir.

"Eğitim programınız içerisinde ambalaj tasarımı dersi için ayrılan ders süresi yeterlidir" ifadesine katılımcıların % 20'si "tamamen katılıyorum", % 10'u "katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Katılımcıları % 15'i ise ders süresinin yeterli olmadığı kanaatinde iken büyük bir çoğunluğun (% 55) "kararsızım" seçeneğini işaretlemiş olması ders sürelerinin tekrar değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

"Ambalaj tasarımı derslerimiz içeriğine uygun işlenebilmektedir" ifadesine katılımcıların % 40'ı "tamamen katılıyorum" ve diğer % 40'ı ise "katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Bu durumda katılımcıların büyük bir çoğunluğunun ders içeriklerine uygun eğitimin verildiği kanaatinde olduğu söylenebilir.

"Ambalaj tasarımı derslerimizin işlendiği atölyenin fiziki yapısı dersin gerektirdiği altyapıya uygundur" ifadesinde katılımcıların çoğunluğunun % 55 oranla "katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Bununla birlikte % 30'u "kararsızım" seçeneğini işaretlenmiştir. Küçük bir oranla (% 5) "hiç katılmıyorum" ve (% 10) "katılmıyorum" seçeneğini işaretlenmiş olması, eğitim öğretim ortamlarının uygunluğunu ortaya koymaktadır.

"Ambalaj tasarımı derslerini yürüten öğretim elemanları alan bilgisine sahiptirler" ifadesine katılımcıları % 45'i "tamamen katılıyorum", % 35'i "katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Olumsuz görüş bildirenlerin olmaması ve küçük bir oranla (% 20) "kararsızım" seçeneğinin katılımcılar tarafından işaretlenmesi ile ders öğretim elemanlarının ilgili dersin yürütülmesi için yeterliliğe sahip olduklarını ortaya koymaktadır.

"Ambalaj tasarımı dersini alan öğrencilerimiz, mezun oldukları gün itibari ile ambalaj grafiği ve ambalaj tasarımı alan bilgisine sahiptir" ifadesine katılımcılar

büyük bir çoğunluğunun (% 55) "kararsızım" seçeneğini işaretlemiş olmaları, eğitim çıktısı öğrencilerin alan bilgisine sahip oldukları konusunda belirsizliğin olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte Katılımcılardan kalan % 20 "katılıyorum" ve % "25 tamamen katılıyorum" seçeneğini işaretlemiş olması ve "hiç katılmıyorum" seçeneğinin işaretlenmemiş olması, % 45'lik oranla olumlu kanaat bildirildiğini göstermektedir.

"Ambalaj tasarımcılarının baskı teknolojilerini bilmeleri gerekmiyor. Sadece tasarlamaları yeterlidir" ifadesinde katılımcıların % 45'i "hiç katılmıyorum", % 45'i "katılmıyorum" seçeneği işaretlemişlerdir. Bu durumda toplam % 90'lık oranla ders kapsamında baskı teknolojilerinin öğretilmesinin gerektiği görülmektedir.

"Grafik Tasarım Bölümlerinden mezun olmuş grafikerler eğitim ve uygulama sürecinde elde ettikleri ürünleri sadece sayısal baskı ile çıktı aldıkları için diğer baskı teknolojilerini de kullanarak gerçek uygulama yapmış olanlardan daha başarısızlar" ifadesinde katılımcıların % 50'si "katılmıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. % 40'lık büyük bir oranla katılımcıların "kararsızım" seçeneğini işaretlemiş olması, dikkat çekiyor. Bu durum ders kapsamında hazırlanan tasarımda sunum amaçlı çıktı vermesinin yeterliliğini ortaya koymaktadır.

"Ambalaj tasarımı dersini alan öğrenciler, sektörün ihtiyaçlarına uygun, özgün üç boyutlu ambalajlar tasarlamakta başarılıdırlar" ifadesinde katılımcıların büyük bir çoğunlu olumlu görüş bildirerek; % 70'i "katılıyorum", % 20'i ise "tamamen katılıyorum" seçeneği işaretlemiştir. Bu durumda öğretim elemanlarının; öğrencilerin ambalaj tasarımına yönelik üç boyutlu tasarım yapabilme yetilerinin sektörün ihtiyaçlarını karşılayabileceği kanaatinde olduğunu göstermektedir.

"Ambalaj tasarımı dersini alan öğrenciler, ambalaj grafiği ve ambalaj tasarımı ile ilgili yasal düzenlemeler konusundaki bilgilere sahiptirler" ifadesinde katılımcıların % 25'i "hiç katılmıyorum" ve % 30'u "katılmıyorum" seçenekleri işaretlenerek ile toplam % 55'lik bir oranla olumsuz görüş bildirilmiştir. Bununla birlikte katılımcıların % 25'inin "kararsızım" seçeneğini işaretlemiştir. Bu veriler ambalaj tasarımı derslerinde sektörle yasal düzenlemeler ile ilgili bilgilerin öğrencilere aktarılmasının yetersizliğini ortaya koymaktadır.

"Ambalaj tasarımı dersini alan öğrenciler, ambalaj tasarımlarında ihtiyaç duyulan pazarlama iletişimi ile ilgili sektörel bilgilere sahiptirler" ifadesine katılımcıların % 50'si "katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Göz ardı edilemeyecek bir oranla katılımcıların % 30'u "kararsızım", % 20'si ise "katılmıyorum" seçeneğinin işaretlenmiş olması, öğrencilerin sektörel bilgiye sahip oldukları konusunda tereddütlerin olduğunu göstermektedir.

Yukarıda sunulan anket soruları yanı sıra "Öğretim Elemanı Uzman Görüşü" anket uygulaması ile elde edilen verilerden aşağıdaki sonuçlar çıkartılabilir.

Öğrenciler; hazır bulunuşlukları açısından, ambalaj tasarımı dersi öncesi alınan derslerde temel tasarım ve pazarlama iletişim bilgilerini almış olması gerekmektedir.

Öğrenciler; mezun olmadan önce mesleği ile ilgili yasal mevzuatı öğrenmiş olmalıdır.

Öğrenciler; mezun oldukları zaman mesleki yeterlilik alan hakimiyetleri için, sektörel iş birliği ve staj konuların önemli olduğunun göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Öğrenciler; mezuniyet sonrası sektöre uyum sağlamaları ve başarılı olabilmeleri için, tasarladıkları ürünlerinin endüstriyel anlamda üretilmelerine yönelik baskı ve üretim teknolojileri ile ilgili bilgiye sahip olmalıdır.

İşveren Uzman Görüşü Sonuçları

Araştırma kapsamında ambalaj ile ilgili sektör çalışanları uzman görüşlerini ölçmeye yönelik uygulanan anket verilerinin sonuçları şunlardır;

"İşletmenizde kaç grafik tasarımcı çalışmaktadır?" sorusuna verilen cevaplar doğrultusunda katılımcıların (20 tüzel kişilik) işletmelerinde grafik tasarımcı olarak çalışanlar toplamı 72 olduğu sonucuna varılmıştır.

"Grafik tasarımcılarınızın eğitim durumları nelerdir?" ifadesine verilen cevaplar doğrultusunda, katılımcıların firmalarında çalışan "Lise" mezunu grafik tasarımcıların toplamının 5 olduğu görülmüştür. Katılıcıların % 25'inin işletmesinde "lise" mezunu tasarımcı çalıştığı sonucuna ortaya çıkmaktadır.

"Grafik tasarımcılarınızın eğitim durumları nelerdir?" ifadesine verilen cevaplar doğrultusunda, katılımcıların firmalarında çalışan "Meslek Lisesi Grafik Bölümü" mezunu grafik tasarımcıların toplamının 2 olduğu görülmüştür. Katılıcıların % 10'unun işletmesinde "Meslek Lisesi Grafik Bölümü" mezunu tasarımcı çalıştığı sonucuna ortaya çıkmaktadır.

"Grafik tasarımcılarınızın eğitim durumları nelerdir?" ifadesine verilen cevaplar doğrultusunda, katılımcıların firmalarında çalışan "Meslek Yüksek Okulu Grafik Bölümü" mezunu grafik tasarımcıların toplamının 8 olduğu görülmüştür.

Katılıcıların % 40'ının işletmesinde "Meslek Yüksek Okulu Grafik Bölümü" mezunu tasarımcı çalıştığı sonucuna ortaya çıkmaktadır.

"Grafik tasarımcılarınızın eğitim durumları nelerdir?" ifadesine verilen cevaplar doğrultusunda, katılımcıların firmalarında çalışan "Üniversite" mezunu grafik tasarımcıların toplamının 33 olduğu görülmüştür. Katılıcıların % 75'inin işletmesinde "Üniversite" mezunu tasarımcı çalıştığı sonucuna ortaya çıkmaktadır.

"Grafik tasarımcılarınızın eğitim durumları nelerdir?" ifadesine verilen cevaplar doğrultusunda, katılımcıların firmalarında çalışan "Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü" mezunu grafik tasarımcıların toplamının 23 olduğu görülmüştür. Katılıcıların % 65'inin işletmesinde "Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü" mezunu tasarımcı çalıştığı sonucuna ortaya çıkmaktadır.

"Grafik tasarımcılarınızın eğitim durumları nelerdir?" ifadesine verilen cevaplar doğrultusunda, katılımcıların firmalarında çalışan "GSF/İletişim Fakültesi Görsel İletişim Tasarımı Bölümü" mezunu grafik tasarımcıların toplamının 1 olduğu görülmüştür. Katılıcıların % 5'inin işletmesinde "GSF / İletişim Fakültesi Görsel İletişim Tasarımı Bölümü" mezunu tasarımcı çalıştığı ortaya çıkmaktadır.

"Grafikerlerimizden Grafik Tasarım Bölümü mezunu olanlarının mezuniyet sonrası çalışmakta olduğu ilk işletmeyiz" ifadesine katılımcıların % 45'i "hiç katılmıyorum", % 5'i de "katılmıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Bu durum % 50'lik bir oranla, katılımcılardan grafik tasarımcı istihdam edenlerin grafikerlerinin ilk işletmesi olmadığı göstermektedir. İşletmelerinde çalışan grafik tasarım bölümü mezunu grafiklerin mezuniyet sonrası ilk işletme olduğunu % 30'u "katılıyorum", % 10'u "tamamen katılıyorum" seçeneğini işaretleyen katılımcıların toplamının % 40 olduğu görülmektedir.

"Grafik Tasarım Bölümü mezunu olup bünyemizde çalışan grafikerlerimiz, geldikleri gün itibari ile ambalaj grafiği ve ambalaj tasarımı alan bilgisine sahiptir" ifadesine katılımcıların % 20'si "hiç katılmıyorum", % 25'i de "hiç katılmıyorum" seçeneği işaretlenmiştir. Katılımcıların % 20'si ise hiçbir seçeneği işaretlememiştir. Bu veriler doğrultusunda sorulan soruya verilen cevapların daha iyi analiz edilebilmesi adına, grafik tasarım mezunu tasarımcı çalışmayan işletmelerin oranını (%20) çıkartılıp geçerli yüzde (Valid Percent) üzerinden değerlendirme yapılacaktır. Bu doğrultuda katılımcıların % 25'i "hiç katılmıyorum" ve % 31,3'ü "katılmıyorum" seçeneğini işaretlemiş olması ile toplam % 56,3'lük çoğunlukla grafik tasarım bölümü mezunu grafikerlerin alan bilgisine sahip olmadığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte % 18,8 "katılıyorum" ve % 6,3 "tamamen katılıyorum seçeneğinin işaretlemesi ile toplam % 25,1'lik bir oranla katılımcıların olumlu görüş

bildirdiği görülmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda grafik tasarım bölümü mezunu grafikerlerin sektöre girişte alan bilgisine sahip olmadıklarını ortaya koymaktadır.

"Grafik Tasarım Bölümü mezunu olup bünyemizde çalışan grafikerlerimiz, bir müddet çalıştıktan sonra ambalaj grafiği ve ambalaj tasarımı alan bilgisine sahip oldular" ifadesine katılımcıların % 30'u "tamamen katılıyorum", % 30'u da "katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Katılımcıların % 25'i ise hiçbir seçeneği işaretlememiştir. Bu veriler doğrultusunda geçerli yüzde (Valid Percent) üzerinden % 40'ı "tamamen katılıyorum" ve diğer % 40'ı "katılıyorum" seçeneğini işaretlemesi ile katılımcıların % 80'i grafik tasarım bölümü mezunu grafikerlerin bir müddet çalıştıktan sonra alan bilgisine sahip olduklarını göstermektedir.

"Grafik Tasarım Bölümü mezunu olup bünyemizde çalışan grafikerlerimizin ambalaj grafiği ve ambalaj tasarımı bilgileri sektörün ihtiyaçlarını karşılamakta yeterlidir" ifadesine katılımcıların % 5'i "hiç katılmıyorum", % 25'i de "katılmıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Bununla birlikte % 35'inin "kararsızım" seçeneğini işaretlemiş olması dikkat çekiyor. Katılımcıların % 20'i ise hiçbir seçeneği işaretlememiştir. Bu veriler doğrultusunda geçerli yüzde (Valid Percent) üzerinden % 53,8'i "kararsızım" seçeneğinin işaretlemiş olması dikkat çekiyor. Bununla birlikte katılımcıların % 31,3'ü "katılmıyorum" ve % 6,3'ü "hiç katılmıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Toplam % 37,6'lık olumsuz işaretleme oranı ile sektör uzmanlarının grafik tasarım bölümü mezunu çalışanlarının sektörün ihtiyaçlarını karşılamada yetersizdir görüşüne sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

"Grafik Tasarım Bölümü mezunu olup bünyemizde çalışan grafikerlerimiz, ambalaj sanayi ile ilgili baskı teknolojilerine hakimdirler" ifadesine katılımcıların % 10'u "hiç katılmıyorum", % 25'i de "katılmıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Katılımcıların % 25'i "katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Katılımcıların % 20'si ise hiçbir seçeneği işaretlememiştir. Bu veriler doğrultusunda geçerli yüzde (Valid Percent) üzerinden % 25'i "hiç katılmıyorum" ve % 31,3'ü "katılmıyorum" seçeneğini işaretlemiş olduğu görülmektedir. Toplam % 56,3'lük olumsuz işaretleme oranı ile grafik tasarımı bölümü mezunu grafikerlerin baskı teknolojileri bilgisine sahip olmadıkları ortaya koymaktadır.

"Grafik Tasarım Bölümü mezunu olan tasarımcıların, baskı teknolojilerinin çoğunu kullanabilmeleri ve bunlar vasıtasıyla ürün çıktısı alabilmeleri mesleki başarıları için gereklidir" ifadesine katılımcıların % 65'i "tamamen katılıyorum", % 30'u da "katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Bu veriler doğrultusunda toplam % 95'lik olumlu katılım oranı ile baskı teknolojilerinin tasarımcılar tarafından bilinmesinin mesleki başarıları açısından önemli olduğunu göstermektedir.

"Grafik Tasarımcıların baskı teknolojilerini bilmeleri gerekmiyor. Sadece tasarlamaları yeterlidir" ifadesine katılımcıların % 65'i "hiç katılmıyorum", % 20'si de "katılmıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Tablo 25'in sonucunu da destekler nitelikteki bu veriler doğrultusunda toplam % 85'lik olumsu katılım oranı ile baskı teknolojilerinin tasarımcılar tarafından bilinmesinin mesleki başarıları açısından önemli olduğu sonucu tekrar vurgulanmaktadır.

"Grafik Tasarım Bölümlerinden mezun olmuş grafikerler eğitim ve uygulama sürecinde elde ettikleri ürünleri sadece sayısal baskı ile çıktı aldıkları için diğer baskı teknolojilerini de kullanarak gerçek uygulama yapmış olanlardan daha başarısızlar" ifadesine katılımcıların % 45'i "tamamen katılıyorum", % 30'u da "katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Toplam % 75'lik bir katılımla olumsuz sonuç bildiren seçeneğin işaretlenmesi ile, eğitim öğretim sürecinde elde ettikleri tasarım ürünlerini sayısal çıktı almalarının eğitim süreci için yeterli olmadığını ortaya koymaktadır.

"Grafik Tasarım Bölümü mezunu olup bünyemizde çalışan grafikerlerimiz, sektörün ihtiyaçlarına uygun, özgün üç boyutlu ambalajlar tasarlamakta başarılıdırlar" ifadesine katılımcıların % 45'i "katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Katılımcıların % 20'si ise hiçbir seçeneği işaretlememiştir. Bu veriler doğrultusunda geçerli yüzde (Valid Percent) üzerinden % 56,3'ü "katılıyorum" seçeneğini işaretlemiş olması, grafik tasarımı bölümü mezunu grafikerlerin sektörün ihtiyaçlarına uygun, özgün, üç boyutlu ambalajlar tasarlamakta başarılı olduklarını göstermektedir.

"Grafik Tasarım Bölümü mezunu olup bünyemizde çalışan grafikerlerimiz, ambalaj grafiği ve ambalaj tasarımı ile ilgili yasal düzenlemeler konusundaki bilgilere sahiptirler" ifadesine katılımcıların % 20'si "hiç katılmıyorum", % 25'i de "katılmıyorum" seçeneğini işaretlenmiştir. Katılımcıların % 20'si hiçbir seçeneği işaretlememiştir. Bu veriler doğrultusunda geçerli yüzde (Valid Percent) üzerinden % 25'i "hiç katılmıyorum" ve % 31,3'ü "katılmıyorum" seçeneğini işaretlemiş olması ile toplam % 56,3'lük toplam olumsuz oranla, grafik tasarımı bölümü mezunu grafikerlerin, ambalaj grafiği ve ambalaj tasarımı ile ilgili yasal düzenlemeler konusundaki bilgilere sahip olmadıklarını ortaya koymaktadır.

"Grafik Tasarım Bölümü mezunu olup bünyemizde çalışan grafikerlerimiz, ambalaj tasarımlarında ihtiyaç duyulan pazarlama iletişimi ile ilgili sektörel bilgilere sahiptirler" ifadesine katılımcıların % 10'u "hiç katılmıyorum", 15'i de "katılmıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Katılımcılar % 35'i "katılıyorum", % 35'i "kararsızım" seçeneğini işaretlemiştir. Katılımcıların % 20'si ise hiçbir seçeneği işaretlememiştir. Bu veriler doğrultusunda geçerli yüzde (Valid Percent) üzerinden

% 43,8'i "kararsızım" seçeneğini işaretlemiş olması dikkat çekiyor. Bununla birlikte % 25'lik "katılıyorum" oranına karşılık, % 12,5'lik "hiç katılmıyorum" ve % 18,8 "katılmıyorum" seçeneklerinin işaretlenmiş olması ile toplam % 31,3'lük toplam olumsuz oranla, grafik tasarımı bölümü mezunu grafikerlerin, ambalaj tasarımlarında ihtiyaç duyulan pazarlama iletişimi ile ilgili sektörel bilgilere sahip olmadıklarını ortaya koymaktadır.

Yukarıda sunulan anket soruları yanı sıra "İşveren Uzman Görüşü" anket uygulaması ile elde edilen verilerden aşağıdaki sonuçlar çıkartılabilir.

Üniversite sanayici işbirliğinin, sektöre eleman yetiştiren kurumların çıktılarının başarı düzeylerinin artırılması adına önem arz etmektedir.

Öğrencilerin Ambalaj baskısı yapan firmalarda da staj programı düzenlenmelidir.

Ambalaj üretim ve baskı teknolojileri tam olarak öğretilmelidir.

Ambalaj ile ilgili yasal mevzuatın bilinmesi ve güncellemesi adına takibinin gerekliliği kavratılmalıdır.

Kendi içerisinde de çeşitli branşlara ayrılan ambalaj ile ilgili uygulamaların; tasarım, üretim ve pazarlama yöntemleri ile ilgili eğitimler ve bu eğitim notlarının öğretim üyelerinin işin profesyonelleri ile işbirliği içerisinde sektörel eğitim yayınları yapılmalıdır.

ÖNERİLER

Üniversitelerin Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakülteleri; Grafik, Grafik Tasarım ve Görsel İletişim Tasarımı Bölümleri'nin "Ambalaj Tasarımı" ders içeriklerinin incelenmesine ilişkin bulgular ışığında ilgili taraflara aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

Eğitim Kurumları İçin Öneriler

Ambalaj Tasarımı ülkemizde akademik anlamda Güzel Sanatlar Fakülteleri ile Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakülteleri'nin ilgili bölümlerinde sadece ders olarak okutulmaktadır. Grafik Tasarım alanları içerisinde başlı başına bir uzmanlık alanı olarak ambalaj; ders programları içerisinde daha kapsamlı yer alabilir. Bununla birlikte ana sanat dalı olarak program içerisinde yapılanmaya gidilmesi durumunda,

sektörel verimlilik ve istihdam açısından daha başarılı veriler çıkması sağlanmış olur.

Araştırma kapsamında incelenen "Ambalaj Tasarımı" ve "Ambalaj Grafiği" derslerinin içeriklerinde ele alınan konuların bazı bölümlerde yüzeysel ele alındığı, bazı bölümlerde ise adedi çok ve detaylı yazıldığı görülmüştür. Bununla birlikte bazı bölümler dersi sadece teorik olarak ele alır iken bazı bölümler teorik ve uygulama olarak değerlendirmiştir. Araştırma kapsamında sadece bir üniversiteye bağlı fakültenin ilgili bölümünde "Ambalaj Tasarımı" dersine iki dönem yer verilmektedir.

Ambalaj endüstriyel bir ürün olup, özellikle tasarım söz konusu olması durumunda, öğrencilerin konuyu kavramaları açısından ilgili derslerin uygulamalı olması gerekmektedir. Aynı zamanda öğrencilerin bu dersi aldıkları dönemde algılayabilmeleri ve dersin verimli geçebilmesi için öğrenci hazır bulunuşluklarının olması gerekir. Bu da ambalaj ile ilgili derslerin öncesinde; desen, temel sanat eğitimi, grafik tasarım, tipografi, özgün baskı resim, bilgisayar destekli tasarım, grafik üretim teknikleri, masaüstü yayıncılık, pazarlama iletişimi, reklamcılık vb. derslerinin alınmış olması gerekir. Bu durumda ise "Ambalaj Tasarımı" ile ilgili derslerin beşinci yarıyıl ve sonrasında olması tavsiye edilebilir.

"Ambalaj Tasarımı" dersi, yapısı gereği sektörle iç içe olunması gereken, teknolojiyi, hedef kitlenin beklentilerini, toplumun ekonomik ve siyasi yapı gibi faktörlerin iyi analiz ve takip edilmesini gerektirmektedir. Ambalaj sektörü aynı zamanda çeşitli disiplinlerle iş birliği içerisinde yürütülmesi gereken bir yapıya da sahiptir. Bunun için dersi verecek öğretim elemanının eğitimcilik yönünden derse ve sektöre hakim olması, özellikle istekli olması dersin verimliliği açısından önemlidir.

Öğretim Elemanları İçin Öneriler

"Ambalaj Tasarımı" dersinin, uygulanabilirlik açısından sadece ders içerisinde estetik olarak hazırlanmış üç boyutlu tasarımların görsel sunumuyla yeterli olmadığı bilincinde olmak ve öğrencileri bu yönde bilinçlendirmek, dersin verimli yürütülmesi için gerekli olduğu söylenebilir.

Ayrıca ders programı içersisinde ders süresinin yeterli olup olmaması öğrencilerin hazır bulunuşlukları ile ilgilidir. Bu görüş doğrultusunda, ambalaj tasarımı dersinin alındığı dönem ve öncesinde diğer derlerde öğrencilerin ambalaj tasarımı dersinin alt yapısına yönelik konuları işlemelerine için bölüm kurullarında ilgili ders öğretim elemanları ile işbirliği yapılması, dersin amacına ulaşması adına gerekli olduğu görülmektedir.

İlgili dersin yürütüldüğü dönemde sektörle işbirliği yapılması, teknik geziler ile öğrencilerin istihdam alanlarını görmelerinin sağlanması, sektörle ilgili sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapılması ve ders kapsamına giren yarışmalara öğrencilerin bireysel ve/veya ekip halinde katılımlarının sağlanması öğrenci motivasyonu ve başarısı için gerekli olduğu söylenebilir.

İşverenler İçin Öneriler

İnsana yapılan yatırım en büyük yatırımdır. Sektörün gelişimi ve verimliliği artırılması için gerekli olan en önemli unsur kalifiye eleman, insan kaynakları yatırımlarıdır. Teknolojik alt yapı kurulup, entegre sistemler hayata geçirilebilir. Büyük yatırım maliyetleriyle oluşturulan teknolojiyi de kullananlar insanlardır. Bununla birlikte sektörde üretim açısından karşılaşılan en büyük maliyetlerin başında zaman karşımıza çıkmaktadır. Bu zamanın içerisinde; üretim, üretim sürecinde kaybedilen fire oranları, hatalı tasarımlar ile iptal olan ürünler, bunların sebep olduğu müşteriler ile ilgili olumsuz iletişim durumları, kaybedilen pazarlar sayılabilir.

Bu problemleri en aza indirmek veya yok etmek için öncelikli çözüm yöntemlerinin başında kalifiye eleman ve profesyonel insan kaynakları planlaması gelmektedir. Bu bağlamda sektöre eleman yetiştiren eğitim kurumları ile sektör çalışanlarının bilinçli bir işbirliği ortamının sağlanması gerekiyor. Bununla birlikte sektörün sivil toplum örgütleri (Grafikerler Meslek Birliği, Reklamcılar Derneği, Ambalaj Sanayicileri Derneği vb.) ve eğitim kurumlarının işbirliği içerisinde olması sektörün ve eğitim kalitesinin gelişimine büyük katkı sağlayacaktır.

Bu araştırma sınırlı bir öğretim elemanı ve sektör çalışanlarına dayanılarak gerçekleştirildiğinden, konunun daha iyi irdelenmesi için ileri ve daha kapsamlı araştırmalar yapılmasına ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

Artut, Kazım (2007). Sanat Eğitimi Kuramlar ve Yöntemler. (5. basım). Ankara: Anı Yayınları.

Balcıoğlu, Tülin. (1994). Ambalajlı Ürünlerde İmaj Yaratılması ve İpana Örneği, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE. İstanbul.

Becer, Emre. (2007). Modern Sanat ve Yeni Tipoğrafi. Ankara: Dost Kitapevi Yayınları.

Demirel, Özcan. (2003). Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı. (5. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Erdoğan, İrfan. (2002). Eğitimde Değişim Yönetimi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Kınık, Mustafa. (2005). Grafik Tasarım ve Üretim Teknolojileri. Ankara: Asil Yayıncılık.

Küçükahmet, Leyla. (2004). Öğretimde Planlama ve Değerlendirme. (15.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Odabaşı, Yavuz ve Oyman Mine. (2002). Pazarlama İletişimi Yönetimi. İstanbul: Mediacat Yayınları.

Özden, Yüksel. (2009). Öğrenme ve Öğretme. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Özsoy,Vedat. (2007). Görsel Sanatlar Eğitimi. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Senemoğlu, Nuray. (2004). Gelişim Öğrenme ve Öğretim. (10. Basım). Ankara: Gazi Kitapevi.

Taymaz, Haydar. (1992). Hizmet İçi Eğitim. Ankara: Personel Eğitim Geliştirme Merkezi, Yayın No:3.

Tek, Ömer Baybars. (1999). Pazarlama İlkeleri Global Yönetimsel Yaklaşım Uygulamaları. İstanbul: Beta Basım Yayın.

Teker, Ulufer. (2009). Grafik Tasarım ve Reklam. İstanbul: Yorum Sanat Yayınevi.

Tepecik, Adnan. (2002). Grafik Sanatlar. Ankara: Detay Yayınları.